

Uchwała z dnia 16 marca 2010 r.

I PZP 3/10

Przewodniczący SSN Katarzyna Gonera, Sędziowie SN: Halina Kiryło,
Zbigniew Myszka (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 16 marca 2010 r. sprawy z powództwa Włodzimierza O. przeciwko Sądowi Apelacyjnemu w K. z udziałem Prokuratora Prokuratury Okręgowej w K. o zapłatę, na skutek zagadnienia prawnego przekazanego postanowieniem Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie z dnia 22 października 2009 r. [...]

„Czy sformułowanie zawarte w art. 100 § 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. Nr 98, poz. 1070 z późn. zm.): "pobieranych na ostatnio zajmowanym stanowisku", należy rozumieć jako odnoszące się wyłącznie do stanowisk sędziowskich wymienionych w art. 55 § 2 powołanej ustawy, czy także do innych stanowisk, na które sędzia jest powoływany na podstawie przepisów szczególnych i delegowany na te stanowiska przez Ministra Sprawiedliwości ?”

p o d j ą ł uchwałę:

Zawarte w art. 100 § 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. Nr 98 poz. 1070 ze zm.) sformułowanie „pobieranych na ostatnio zajmowanym stanowisku” nie dotyczy wynagrodzenia zasadniczego i dodatku za wysługę lat, pobieranych przez sędziego w okresie powołania na stanowisko Rzecznika Interesu Publicznego.

U z a s a d n i e

Przedstawione do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne ujawniło się w następującym stanie sprawy. Zarządzeniem [...] Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2004 r. powód Włodzimierz O., będący sędzią Sądu Apelacyjnego w K., został powołany na stanowisko Rzecznika Interesu Publicznego na kadencję od 1

stycznia 2005 r. do 31 grudnia 2010 r. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego ustalił powodowi wynagrodzenie za pracę na tym stanowisku według wynagrodzenia zasadniczego przysługującego sędziemu Sądu Najwyższego wraz z dodatkami: funkcyjnym i za wysługę lat. W związku z tą nominacją Minister Sprawiedliwości decyzją z dnia 19 listopada 2004 r. delegował powoda na wskazany okres do pełnienia urzędu Rzecznika Interesu Publicznego.

W związku z przejściem powoda w dniu 1 września 2005 r. w stan spoczynku Minister Sprawiedliwości poinformował go, że wysokość należnego mu uposażenia w stanie spoczynku ustali Prezes Sądu Apelacyjnego w K. Po przejściu w stan spoczynku powód nadal pełnił urząd Rzecznika Interesu Publicznego aż do 15 marca 2007 r., kiedy to wymienione stanowisko zostało zniesione (zlikwidowane) w następstwie zmian ustawowych. Od dnia przejścia powoda w stan spoczynku Prezes Sądu Apelacyjnego w K. ustalił powodowi uposażenie w wysokości 75% wynagrodzenia zasadniczego i dodatku za wysługę lat przysługujących na stanowisku sędziego Sądu Apelacyjnego w K., waloryzując wysokość tego uposażenia stosownie do zmian wysokości zasadniczych wynagrodzeń czynnych sędziów sądów apelacyjnych w drugiej stawce awansowej.

W związku z ustawowym zniesieniem urzędu Rzecznika Interesu Publicznego z dniem 15 marca 2007 r. powód pismem z 14 lutego 2007 r. zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości z prośbą o zweryfikowanie wysokości jego uposażenia sędziego w stanie spoczynku tak, aby za podstawę wymiaru tego świadczenia zostało przyjęte wynagrodzenie zasadnicze i dodatek za wysługę lat przysługujące i pobierane przez powoda na stanowisku Rzecznika Interesu Publicznego. Minister Sprawiedliwości, nie podważając zasadności wniosku powoda, przekazał to pismo Prezesowi Sądu Apelacyjnego w K., który w dniu 19 marca 2007 r. powiadomił powoda, że nie ma podstaw prawnych do podwyższenia wysokości wypłacanego powodowi uposażenia w stanie spoczynku.

Po rozpoznaniu roszczenia powoda o zapłatę (wyrównanie) uposażenia sędziego w stanie spoczynku stosownie do stawek wynagrodzenia zasadniczego i dodatku za wysługę lat pobieranych na stanowisku Rzecznika Interesu Publicznego, Sąd pierwszej instancji oddalił powództwo, uznając, że nie miało ono oparcia w art. 100 § 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. Nr 98, poz. 1070 ze zm., powoływanej dalej jako p.u.s.p.). Przepis ten przewiduje, że sędziemu przechodzącemu lub przeniesionemu w stan spoczynku przysługuje upo-

sażenie w wysokości 75% wynagrodzenia zasadniczego i dodatku za wysługę lat, pobieranych na ostatnio zajmowanym stanowisku. W ocenie Sądu Rejonowego, w analizowanym przepisie chodzi o stanowiska sędziowskie wymienione w art. 55 § 2 p.u.s.p., tj. o stanowiska sędziego sądu rejonowego, sędziego sądu okręgowego i sędziego sądu apelacyjnego. Sąd ten nie znalazł żadnych argumentów, które przemawiałyby za tym, aby przez użyte w art. 100 § 2 p.u.s.p. określenie „na ostatnio zajmowanym stanowisku” rozumieć zatrudnienie wykonywane podczas delegacji poza strukturą sądownictwa powszechnego, w przypadku powoda - na stanowisku Rzecznika Interesu Publicznego. Analiza spornego sformułowania „w konfrontacji z definicją rodzajów stanowisk sędziowskich” wymienionych w art. 55 § 2 p.u.s.p. prowadzi do jednoznacznego wniosku, że chodzi o takie samo (jedno) rozumienie stanowisk sędziowskich w strukturze sądownictwa powszechnego, ponieważ racjonalny ustawodawca nie różnicował w jednym akcie prawnym takiego samego sformułowania dla różnych celów. Sąd pierwszej instancji zwrócił ponadto uwagę, że urzędu Rzecznika Interesu Publicznego nie musiał zajmować sędziego i nie było to stanowisko sędziego, w konsekwencji wynagrodzenie uzyskiwane przez niego podczas pełnienia funkcji Rzecznika Interesu Publicznego nie mogło stanowić podstawy do wyliczenia wysokości uposażenia przysługującego sędziemu w stanie spoczynku. Do zmiany stanowiska sędziego nie dochodzi wskutek delegacji, ponieważ wyłączna prerogatywa do powołania sędziego na stanowisko w określonym sądzie przysługuje Prezydentowi RP (art. 179 Konstytucji), a przyjęcie, że „może dojść do zmiany stanowiska poprzez delegację” godzi w zasadę niezawisłości sędziowskiej. Ponadto do podwyższenia uposażeń sędziów w stanie spoczynku dochodzi wyłącznie w przypadku zmiany wysokości wynagrodzeń sędziów „czynnych zawodowo” (art. 100 § 3 p.u.s.p.). Potencjalne ustalenie powodowi wysokości uposażenia w stanie spoczynku od wynagrodzenia na stanowisku Rzecznika Interesu Publicznego wyłączyłoby powoda z tego ustawowego mechanizmu podwyższania uposażenia sędziom w stanie spoczynku stosownie do zmian wynagrodzeń sędziowskich, a równocześnie wobec zniesienia urzędu Rzecznika Interesu Publicznego z dniem 15 marca 2007 r. nie byłoby możliwe podwyższenie uposażenia powoda stosownie do zmian wysokości wynagrodzenia Rzecznika Interesu Publicznego.

Przy rozpoznaniu apelacji powoda oraz apelacji prokuratora Prokuratury Okręgowej w K., wniesionej na rzecz powoda, Sąd drugiej instancji powziął istotną wątpliwość prawną ujętą w treści przedstawionego zagadnienia prawnego. Według

tego Sądu, za zasadnością poglądu, że sędziemu przechodzącemu w stan spoczynku przysługuje uposażenie „w wysokości wynagrodzenia zasadniczego i dodatku za wysługę lat pobieranych na ostatnio zajmowanym stanowisku, rozumianym nie tylko jako stanowiska sędziowskie wymienione w art. 55 § 2 p.u.s.p., ale także na innym stanowisku, na które sędzia jest powoływany na podstawie przepisów szczególnych i delegowany przez Ministra Sprawiedliwości przemawia zastosowanie wykładni literalnej”. Powołany przepis posługuje się pojęciem „stanowiska”, nie precyzując, że ma to być „stanowisko sędziowskie”. Sporna regulacja stanowi, że uposażenie przysługuje w wysokości 75% wynagrodzenia zasadniczego i dodatku za wysługę lat, pobieranych na ostatnio zajmowanym stanowisku, a zatem otrzymywanych na zajmowanym stanowisku, bez określenia go jako stanowisko „sędziowskie”, którym to określeniem posługuje się art. 78 § 2 p.u.s.p. w przypadku delegowania sędziego na „stanowisko sędziowskie”. Sąd drugiej instancji zwrócił uwagę, że w przepisach ustrojowych pragmatyki sędziowskiej ustawodawca posługuje się zarówno sformułowaniem „stanowisko” (art. 100 § 2 p.u.s.p.), jak i określeniem „stanowisko sędziowskie” (art. 55 § 3, art. 56 § 3, art. 57- 59 i art. 78 § 2 p.u.s.p.).

Status prawny Rzecznika Interesu Publicznego i jego zastępców był odrębnie uregulowany w ustawie z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne (jednolity tekst: Dz.U. z 1999 r. Nr 42, poz. 428 ze zm., powoływanej dalej jako ustawa lustracyjna z 1997 r. lub ustawa lustracyjna). Zgodnie z art. 17 ust. 2-4 tej ustawy, na stanowiska te Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego powoływał osoby spełniające ustawowo określone warunki. W przypadku powołania na te stanowiska sędziego lub prokuratora pełniących czynną służbę, byli oni delegowani do pełnienia tych funkcji przez organy właściwe według przepisów o ustroju sądów i o prokuraturze. W przypadku delegowania sędziego do pełnienia funkcji Rzecznika Interesu Publicznego zachowywał on dotychczasowy status sędziego i nie był zobligowany do zrzeczenia się swojego urzędu, jak to ma miejsce w sytuacji określonej w art. 98 p.u.s.p., tj. w przypadku mianowania, powołania lub wyboru do pełnienia funkcji w organizacjach państwowych, samorządu terytorialnego, w służbie dyplomatycznej, konsularnej lub organach organizacji międzynarodowych lub ponadnarodowych, działających na podstawie umów międzynarodowych ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską, chyba że sędzia przechodzi w stan spoczynku.

Wynagrodzenie Rzecznika Interesu Publicznego regulował art. 17g ustawy lustracyjnej z 1997 r., zgodnie z którym w sprawach wynagrodzeń Rzecznika Interesu Publicznego oraz jego zastępców stosowało się odpowiednio przepisy dotyczące wynagrodzenia sędziów Sądu Najwyższego. Użyte w art. 100 § 2 p.u.s.p. sformułowanie - sędziemu przechodzącemu w stan spoczynku przysługuje uposażenie w wysokości 75% wynagrodzenia zasadniczego i dodatku za wysługę lat, „pobieranych na ostatnio zajmowanym stanowisku”, można zatem rozumieć „jako odnoszące się także do innych stanowisk, na które sędzia jest powoływany na podstawie przepisów szczególnych i delegowany przez Ministra Sprawiedliwości”. Pozwalałoby to przyjąć, że uposażenie powoda powinno być ustalone w oparciu o przysługujące mu na stanowisku Rzecznika Interesu Publicznego wynagrodzenie zasadnicze wraz z dodatkiem za wysługę lat, jakie ostatnio pobierał pełniąc ten urząd.

Według odmiennego poglądu, sporne sformułowanie „na ostatnio zajmowanym stanowisku” należy rozumieć jako odnoszące się wyłącznie do stanowisk sędziowskich określonych w art. 55 § 2 p.u.s.p. Skoro status sędziów reguluje ta ustawa ustrojowa, to „kierując się wykładnią systemową, nie można go rozszerzać na inne stanowiska działające poza resortem sprawiedliwości”. Stanowisko Rzecznika Interesu Publicznego, który nie wykonywał zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości jakże zwykle wykonuje sędzia (art. 2 p.u.s.p.), mógł zajmować zarówno sędzia, jak i osoba niebędąca sędzią. Wykładnia celowościowa art. 100 § 2 p.u.s.p. prowadzi do wniosku, że zamiarem ustawodawcy było szczególne uregulowanie sytuacji sędziego w stanie spoczynku na „dobrym poziomie materialnym, nieznacznie różniącym się od sędziów czynnych zawodowo”. Powód, będąc powołany na urząd Rzecznika Interesu Publicznego przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, a następnie delegowany do pełnienia tego urzędu przez Ministra Sprawiedliwości, pozostawał sędzią Sądu Apelacyjnego w K. Z chwilą przejścia w stan spoczynku pełnił urząd i pobierał wynagrodzenie jako Rzecznik Interesu Publicznego, ale także uposażenie sędziego sądu w stanie spoczynku, obliczone od wynagrodzenia zasadniczego i wysługi lat sędziego Sądu Apelacyjnego w K. Powód w okresie sprawowania urzędu Rzecznika Interesu Publicznego „nadal zajmował stanowisko sędziego (nie wykonując w tym czasie zadań z zakresu wymiaru sprawiedliwości), natomiast delegowanie przez Ministra Sprawiedliwości spowodowało zmianę zakresu jego zadań, nie powodując zmiany zajmowanego dotychczas stanowiska sędziego. Delegowany sędzia w dalszym ciągu pozostawał na dotychczasowym stanowisku, na które został powołany. Przed-

stawiona wykładnia prowadziłaby do wniosku, że pomimo formalnego powołania sędziego na stanowisko Rzecznika Interesu Publicznego (art. 17 ust. 2 ustawy z dnia 11.04.19097 r.) nadal pozostawał on na stanowisku sędziego natomiast delegacja skutkowałą powierzeniem mu zadań określonych w art. 17d ustawy z dnia 11.04.1197 r., w ramach sprawowanej funkcji Rzecznika”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przedmiotem kontrowersji interpretacyjnych ujętych w przedstawionym do rozstrzygnięcia zagadnieniu prawnym jest pojęcie zawarte w art. 100 § 2 p.u.s.p. - który stanowi, że sędziemu przechodzącemu lub przeniesionemu w stan spoczynku z powodu wieku, choroby lub utraty sił przysługuje uposażenie w wysokości 75% wynagrodzenia zasadniczego i dodatku za wysługę lat, pobieranych na ostatnio zajmowanym stanowisku i rozumienie sformułowania „pobieranych na ostatnio zajmowanym stanowisku”. Już na wstępie należy podkreślić, że prawo do uposażenia przysługuje sędziemu, który przechodzi lub zostaje przeniesiony w stan spoczynku (art. 180 ust. 2 i 3 Konstytucji RP w związku z art. 69 i 70 p.u.s.p.). Wyjaśnienie rozumienia spornego sformułowania należy rozpocząć od wskazania stanowisk, jakie może zajmować sędzia, ponieważ stanowisko sędziowskie (stanowisko sędziego) jest jednym z kilku podstawowym elementów określających status prawny sędziego. Zgodnie z art. 178 Konstytucji RP, sędziowie w sprawowaniu swojego urzędu są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom. Przez urząd sędziego w rozumieniu tego przepisu Konstytucji, a także przepisów służbowej pragmatyki sędziowskiej (art. 55 § 1 i 3, art. 57 § 6, art. 67 § 1, art. 68 § 1 i 2, art. 85 § 1 i art. 93 § 3 i 4 p.u.s.p.) rozumie się konstytucyjne sprawowanie urzędu przez sędziego, który bierze udział w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości w zakresie należącym do właściwości sądu, w którym sędzia pełni swój urząd oraz wykonuje inne zadania z zakresu ochrony prawnej, powierzone w drodze ustaw (art. 1 § 2 i 3 p.u.s.p.). W sprawowaniu swojego urzędu sędzia jest organem publicznej władzy sądowniczej w wyznaczonym sądzie, w którym wydaje wyroki w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej oraz rozstrzyga sprawy sądowe w drodze innych orzeczeń sądowych (postanowień lub zarządzeń), a także wykonuje inne powierzone w drodze ustaw zadania z zakresu ochrony prawnej. Sędziów sądów powszechnych do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim powołuje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa,

na czas nieoznaczony (art. 179 Konstytucji). Prezydent RP przy powołaniu (mianowaniu) do pełnienia urzędu na określonym stanowisku sędziowskim wyznacza sędziemu miejsce służbowe (siedzibę - art. 55 § 1 i 2 p.u.s.p.). Rodzaje stanowisk, na które powoływani są sędziowie sądów powszechnych, wymienia art. 55 § 2 p.u.s.p. i są to stanowiska: 1) sędziego sądu rejonowego, 2) sędziego sądu okręgowego i 3) sędziego sądu apelacyjnego. Już to pozwala przyjąć, że jeżeli w sędziowskiej pragmatyce ustrojowej ustawodawca posługuje się zwrotem stanowisko bez wskazania, że chodzi o inne stanowisko niż sędziowskie, to jest to stanowisko sędziego. Powołanie do pełnienia urzędu sędziego na stanowisku sędziego określonego sądu powszechnego oznacza i polega na sprawowaniu urzędu sędziego w wyznaczonym konkretnym sądzie określonego szczebla jurysdykcyjnego, w którym sędzia uzyskuje i sprawuje władzę sądowniczą (urząd sędziego) w zakresie, granicach i rodzaju spraw sądowych podlegających właściwości miejscowej i rzeczowej sądu, w którym sędzia został powołany na stanowisko, z wyznaczeniem tego sądu jako miejsca służbowego (siedziby) sędziego.

Ustawodawca nie posługuje się wymienionymi pojęciami konsekwentnie, bo pomiędzy nimi, a nawet w ramach sformułowań objętych tymi samymi pojęciami, zachodzą lub są dostrzegane różne relacje, które wywołują zamęt interpretacyjny, tak jak w rozstrzyganym zagadnieniu prawnym. Wystarczy zwrócić uwagę na to, że podawany wykładni art. 100 p.u.s.p. stanowi o uposażeniu sędziego w stanie spoczynku przysługującym w wysokości 75% wynagrodzenia zasadniczego i dodatku za wysługę lat, pobieranych na „ostatnio zajmowanym stanowisku” (§ 2), ale już § 5 tego przepisu stanowi, że z tytułu pracy „na stanowisku sędziego” nie przysługuje prawo do emerytury lub renty z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a jego § 8 przesądza, że wynagrodzenie z tytułu pracy „na stanowisku sędziego” oraz uposażenie przysługujące w stanie spoczynku jest osiągnięciem przychodu powodującym zawieszenie prawa do emerytury lub renty albo zmniejszenie tych świadczeń. Gdyby ustawodawca był konsekwentny, to we wszystkich opisanych przypadkach mógł użyć określenia „stanowisko sędziego”. Równocześnie jednak zestawienie terminu „sędzia” z terminem „pełnionym przezeń stanowiskiem” prowadzi do wniosku, że chodzi o służbowe stanowisko sędziowskie już dlatego, że sędzia nie może zajmować innych stanowisk, z wyjątkiem stanowiska dydaktycznego, naukowo-dydaktycznego lub naukowego w łącznym wymiarze nieprzekraczającym pełnego wymiaru czasu pracy pracowników zatrudnionych na tych stanowiskach (art. 86 § 1 p.u.s.p.). Istotne jest zatem to, że

konstytucyjny stan spoczynku odnosi się do sędziów (art. 180 ust. 3 i 4 Konstytucji), a zatem może wynikać wyłącznie ze sprawowania urzędu sędziego na jednym ze stanowisk sędziowskich wynikającym z trójszczeblowej struktury organizacyjnej sądów powszechnych. W konsekwencji uposażenie sędziego w stanie spoczynku przysługuje z tytułu sprawowania urzędu sędziego na zajmowanym stanowisku sędziowskim, a wysokość uposażenia sędziego w stanie spoczynku jest uzależniona od wysokości pobieranego lub przysługującego sędziemu wynagrodzenia zasadniczego oraz dodatku za wysługę lat na ostatnio zajmowanym stanowisku w sądzie, w którym sędzia był powołany do pełnienia swojego urzędu.

Użyty w art. 100 § 2 p.u.s.p. zwrot „ostatnio zajmowane stanowiska” należy odczytywać w kontekście wyżej wymienionych przepisów Konstytucji RP oraz przepisów ustawowej sędziowskiej pragmatyki ustrojowej, z której wynika, że sędziowie sądów powszechnych są powoływani na stanowiska: 1) sędziego sądu rejonowego, 2) sędziego sądu okręgowego i 3) sędziego sądu apelacyjnego (art. 55 § 2 p.u.s.p.). Należy powtórzyć, że sędzia nie może podejmować dodatkowego zatrudnienia, z wyjątkiem zatrudnienia na stanowisku dydaktycznym, naukowo-dydaktycznym lub naukowym w łącznym wymiarze nieprzekraczającym pełnego wymiaru czasu pracy pracowników zatrudnionych na tych stanowiskach, jeżeli wykonywanie tego zatrudnienia nie przeszkadza w pełnieniu obowiązków sędziego (art. 86 § 1 p.u.s.p.). Sędziemu nie wolno także podejmować innego zajęcia ani sposobu zarobkowania, które przeszkadzałoby w pełnieniu obowiązków sędziego, mogło osłabiać zaufanie do jego bezstronności lub przynieść ujmę godności urzędu sędziego (art. 86 § 2 p.u.s.p.). W kontekście tych ustrojowych ograniczeń dopuszczalności podejmowania przez sędziów dodatkowego zatrudnienia wyłącznie na stanowisku dydaktycznym, naukowo-dydaktycznym lub naukowym w łącznym wymiarze nieprzekraczającym pełnego wymiaru czasu pracy pracowników zatrudnionych na tych stanowiskach oraz zakazu podejmowania innego zajęcia lub sposobu zarobkowania, które przeszkadzałoby w pełnieniu obowiązków sędziego, należy rozważyć dysonans legislacyjny zatrudnienia sędziego w ramach stosunku służby sędziowskiej z pracowniczym zatrudnieniem na stanowisku Rzecznika Interesu Publicznego, którego także obowiązywał ustawowy zakaz zajmowania innego stanowiska, z wyjątkiem stanowiska profesora szkoły wyższej, oraz zakaz wykonywania innych zajęć zawodowych (art. 17b ustawy lustracyjnej z 1997 r.). Zatrudnienie sędziego na stanowisku Rzecznika Interesu Publicznego było możliwe na podstawie tego szczególnego przepisu, który do-

puszczał powołanie sędziego jako osoby oczywiście spełniającej warunki do zajmowania stanowiska sędziego (art. 17 ust. 3 pkt 1 tej ustawy). W przypadku powołania sędziego lub prokuratora na stanowisko Rzecznika Interesu Publicznego, byli oni delegowani do pełnienia tej funkcji przez organy właściwe według przepisów o ustroju sądów lub o prokuraturze na podstawie art. 17 ust. 4 tej ustawy. Nie oznaczało to, że - tak jak w rozpoznawanej sprawie - Minister Sprawiedliwości, który delegował powoda do pełnienia funkcji Rzecznika Interesu Publicznego na podstawie art. 17 ust. 4 ustawy lustracyjnej, poprawnie wskazał na związek tej delegacji „z art. 77 § 1 p.u.s.p.”. Wskazanie na ten przepis ustrojowej pragmatyki sędziowskiej jako podstawę delegowania sędziego powołanego na stanowisko Rzecznika Interesu Publicznego do pełnienia tej funkcji nie było prawidłowe, ponieważ zawarte art. 77 § 1 p.u.s.p. uprawnienie do delegowania sędziego dotyczy dokonania tej czynności kompetencyjnej (delegowania sędziego), za jego zgodą, do pełnienia obowiązków sędziego lub czynności administracyjnych wyłącznie w ściśle wymienionych jednostkach, tj.: w innym sądzie, Ministerstwie Sprawiedliwości lub innej jednostce podległej Ministrowi Sprawiedliwości albo przez niego nadzorowanej, na wniosek Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego - w Sądzie Najwyższym, a na wniosek Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego - w tym Sądzie. Nie ulega wątpliwości, że ten krąg jednostek, do których może być delegowany sędzia do pełnienia obowiązków sędziego lub czynności administracyjnych, nie obejmował (nie wymieniał) stanowiska Rzecznika Interesu Publicznego. Ponadto, w okresie sprawowania funkcji Rzecznika Interesu Publicznego „delegowany” sędzia nie pełnił obowiązków sędziego, a w szczególności nie sprawował swojego urzędu i nie wykonywał władzy jurysdykcyjnej, ani nie wykonywał innych zadań z zakresu ochrony prawnej, powierzonych w drodze ustaw (art. 1 § 2 i 3 p.u.s.p.), ale odrębne czynności (zadania) przypisane do - niebędącego stanowiskiem sędziowskim - stanowiska Rzecznika Interesu Publicznego (art. 17d ustawy lustracyjnej). Stanowisko Rzecznika Interesu Publicznego było odrębnym (autonomicznym) - od służbowego stanowiska sędziego - stanowiskiem zatrudnienia, utworzonym na podstawie ustawy lustracyjnej z 1997 r. Bez względu na poprzedni status zawodowy lub służbowy, osoba powołana na stanowisko Rzecznika Interesu Publicznego wykonywała zadania w ramach stosunku pracy na podstawie odrębnego aktu powołania (nominacji) Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego (art. 17 ust. 2 ustawy lustracyjnej), a nie na podstawie delegowania, o którym stanowił art. 17 ust. 4 tej ustawy. Ta „delegacja” była wymagana do objęcia stanowiska Rzecznika

Interesu Publicznego przez sędziego, który w okresie powołania do sprawowania tej funkcji nie wykonywał obowiązków służbowych jako sędzia, ale zadania Rzecznika Interesu Publicznego na podstawie odrębnego stosunku pracy.

Nie było łatwe rozwiązanie „kolizyjnego” dysonansu legislacyjnego oraz interpretacyjnego wynikającego z możliwości podejmowania dodatkowego zatrudnienia przez sędziego wyłącznie na stanowisku dydaktycznym, naukowo-dydaktycznym lub naukowym w łącznym wymiarze nieprzekraczającym pełnego wymiaru czasu pracy pracowników zatrudnionych na tych stanowiskach (art. 86 § 1 p.u.s.p.), gdy równocześnie Rzecznika Interesu Publicznego obowiązywał ustawowy zakaz zajmowania innego stanowiska, z wyjątkiem stanowiska profesora szkoły wyższej, oraz zakaz wykonywania innych zajęć zawodowych (art. 17b ustawy lustracyjnej z 1997 r.), na tle ustawowego nakazu delegowania sędziego (lub prokuratora) na stanowisko Rzecznika Interesu Publicznego przez organ właściwy według przepisów o ustroju sądów (art. 17 ust. 4 ustawy lustracyjnej), gdy został on powołany na to stanowisko przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego. Komplementarne i transparentne w skutkach prawnych byłoby rozwiązanie tej kolizji na warunkach określonych w art. 98 § 2 p.u.s.p., który stanowi, między innymi, że sędzia mianowany do pełnienia funkcji w organach państwowych (w rozpoznawanej sprawie powołany na stanowisko Rzecznika Interesu Publicznego) był zobowiązany zrzec się niezwłocznie swojego urzędu, chyba że przechodził, tak jak powód, w stan spoczynku. Można też było przyjąć, że dopuszczalność delegowania sędziego do innej pracy, na stanowisku Rzecznika Interesu Publicznego, nie naruszała ustrojowego zakazu podejmowania innego zajęcia lub sposobu zarabkowania na stanowisku Rzecznika Interesu Publicznego, bo nie przeszkadzała w pełnieniu obowiązków sędziego, których w okresie pełnienia funkcji Rzecznika sędzia nie wykonywał, co nie osłabiało zaufania do jego bezstronności ani nie przynosiło ujmy godności urzędu sędziego (art. 86 § 2 p.u.s.p.). Przede wszystkim, łączne odczytanie omawianych niespójnych regulacji prawnych prowadziło zawsze do wniosku, że sędzia powołany na stanowisko Rzecznika Interesu Publicznego, które - co do zasady - pozostawało poza sferą normatywnego oddziaływania p.u.s.p., w okresie pełnienia funkcji Rzecznika Interesu Publicznego, wymagającej delegowania przez organ właściwy według przepisów o ustroju sądów, nie sprawował władzy sędziowskiej, w szczególności nie wykonywał jurysdykcyjnej władzy sędziego określonego sądu, ale pozostawał w odrębnym ustawowo wskazanym, a przeto dopuszczalnym okresowym zatrudnieniu na stanowisku Rzecznika

Interesu Publicznego. Równocześnie sędzia powołany na stanowisku Rzecznika Interesu Publicznego nie mógł przejść w sędziowski stan spoczynku z tego „niesędziowskiego” stanowiska, do którego nie przynależy (nie jest przypisane) konstytucyjne lub ustrojowe uprawnienie do przejścia w stan spoczynku z innego niż sędziowskie (lub prokuratorskie) stanowiska służbowego. Wszystko to oznaczało, że sędzia, który został powołany na stanowisko Rzecznika Interesu Publicznego, był uprawniony do przejścia w sędziowski stan spoczynku wyłącznie ze stanowiska sędziego sądu, w którym był powołany na stanowisko sędziowskie. Sędzia nie tracił statusu prawnego sędziego wskutek powołania go na stanowisko Rzecznika Interesu Publicznego, co nie oznaczało, że pełnił tę funkcję jako sędzia, skoro nie wykonywał służbowych obowiązków sędziego, ale w okresie powołania na stanowisko Rzecznika Interesu Publicznego wykonywał ustawowe zadania przypisane wyłącznie do tej funkcji publicznej. W konsekwencji, należne mu jako sędziemu w stanie spoczynku uposażenie mogło być wyliczone od wynagrodzenia zasadniczego oraz dodatku za wysługę lat, przysługujących sędziemu na ostatnio zajmowanym stanowisku sędziego określonego sądu, a nie na stanowisku Rzecznika Interesu Publicznego, którego statusu prawnego nie regulowały przepisy p.u.s.p.

To, że w sprawach wynagrodzeń Rzecznika oraz jego zastępców były stosowane odpowiednio przepisy dotyczące wynagrodzenia sędziów Sądu Najwyższego (art. 17g ustawy lustracyjnej z 1997 r.) nie oznaczało, że wynagrodzenie odpowiadające wysokości wynagrodzenia sędziego Sądu Najwyższego, które przysługiwało Rzecznikowi Interesu Publicznego w ograniczonym z natury rzeczy okresie kadencyjnego sprawowania tej funkcji publicznej, mogło stanowić podstawę uposażenia w stanie spoczynku przysługującego wyłącznie sędziemu (lub prokuratorowi), które nie przysługiwało Rzecznikowi Interesu Publicznego. Tylko sędziemu Sądu Najwyższego w stanie spoczynku przysługuje uposażenie wyliczone na podstawie wynagrodzenia zasadniczego oraz dodatku za wysługę lat przysługującego sędziemu Sądu Najwyższego. Takiego samego co do wysokości uposażenia przysługującego sędziemu Sądu Najwyższego w stanie spoczynku nie może nabyć sędzia sądu powszechnego „delegowany” na odrębne od stanowiska sędziego - stanowisko Rzecznika Interesu Publicznego już z tej tylko przyczyny, że wyłącznie w sprawach wynagrodzeń Rzecznika oraz jego zastępców należało stosować odpowiednio przepisy dotyczące wynagrodzenia sędziów Sądu Najwyższego. Stanowisko Rzecznika nie było stanowiskiem sędziowskim, przeto nie było podstaw prawnych do odpowiedniego stosowania prze-

pisów o uposażeniu przysługującym sędziom Sądu Najwyższego do osób pełniących funkcję Rzecznika Interesu Publicznego lub jego zastępców, którym z tytułu zajmowania tych stanowisk co do zasady nie przysługiwało uprawnienie do stanu spoczynku. Jedynie sędzia (albo prokurator), który został powołany na stanowisko Rzecznika Interesu Publicznego, mógł przejść w stan spoczynku, tyle że ze stanowiska sędziego (albo prokuratora), któremu przysługiwało uposażenie wyliczone od wynagrodzenia zasadniczego oraz dodatku za wysługę lat, pobieranych lub przysługujących na stanowisku sędziego, przechodzącego lub przeniesionego w stan spoczynku wyłączenie z tego sędziowskiego (bądź prokuratorskiego) tytułu prawnego.

Uposażenie sędziego w stanie spoczynku stanowi substytut wynagrodzenia za pracę na ostatnio zajmowanym służbowym stanowisku sędziego i dlatego może ono oraz powinno być wyliczone według przysługującego wynagrodzenia zasadniczego za pełnioną służbę sędziowską oraz dodatku za wysługę lat sędziego powołanego do sprawowania urzędu na stanowisku sędziowskim, a nie według składników wynagrodzenia przysługujących na jakimkolwiek innym („niesędziowskim”) stanowisku zatrudnienia, które mógł zajmować sędzia powołany na stanowisko Rzecznika Interesu Publicznego. Sędzia, który przeszedł w stan spoczynku i pobiera uposażenie wyliczone od wynagrodzenia zasadniczego i dodatku za wysługę lat przysługujących mu na ostatnio zajmowanym sędziowskim stanowisku służbowym, traci prawo do wynagrodzenia sędziego. Koncepcja, w której sędzia przechodzi w sędziowski stan spoczynku z uposażeniem w stanie spoczynku, ustalonym jako substytut (zamiennik) przysługującego mu wynagrodzenia oraz dodatku za wysługę lat od tych składników wynagrodzenia, pobieranych na innym niż sędziowskie stanowisku zatrudnienia, oraz obok zamiennika tego wynagrodzenia (uposażenia w stanie spoczynku) miałoby mu przysługiwać dalej (nadal) wynagrodzenie za pracę oraz dodatek za wysługę lat pobieranych na innym niż sędziowskie stanowisku zatrudnienia, według których wyliczono uposażenie, nie ma prawnych i racjonalnym podstaw, ani żadnego prawniczego uzasadnienia. Przeciwnie, powód, który po przejściu w stan spoczynku ze stanowiska sędziego Sądu Apelacyjnego w K. uzyskał uposażenie przysługujące na ostatnio zajmowanym stanowisku sędziego tego sądu (w rozumieniu art. 55 § 2 pkt 3 p.u.s.p.), tylko dlatego dodatkowo pobierał wynagrodzenie przysługujące mu na stanowisku Rzecznika Interesu Publicznego, bo z tego tytułu prawnego nie mógł uzyskać statusu sędziego w stanie spoczynku ani nabyć prawa do uposażenia przysługującego mu wyłącznie jako sędziemu.

Tylko od wynagrodzenia sędziów nie odprowadza się składek na ubezpieczenia społeczne (art. 91 § 9 p.u.s.p.), z zastrzeżeniem przypadków rozwiązania albo wygaśnięcia stosunku służbowego sędziego w sposób określony w art. 68 p.u.s.p. Natomiast od pracowniczego wynagrodzenia za pracę pobieranego przez Rzecznika Interesu Publicznego powinny być odprowadzane składki na pracownicze ubezpieczenia społeczne. Pracownicze wynagrodzenie Rzecznika Interesu Publicznego stanowiło podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, a okres tego zatrudnienia jest składkowym okresem ubezpieczenia społecznego uwzględnianym przy nabyciu świadczeń z tego ubezpieczenia. Natomiast od wynagrodzeń sędziów nie odprowadza się - co do zasady - składek na ubezpieczenia społeczne i nie przysługuje im emerytura lub renta z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (art. 100 § 5 p.u.s.p.). Ponadto uposażenie sędziego w stanie spoczynku przysługuje od jednostki organizacyjnej wymiaru sprawiedliwości, w której sędzia ostatnio otrzymywał wynagrodzenie (§ 1 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 16 października 1997 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu ustalania i wypłacania uposażeń sędziom i prokuratorom w stanie spoczynku oraz członkom ich rodzin, Dz.U. Nr 130, poz. 869) i tylko te jednostki, w tym sąd, w którym powód ostatnio pełnił urząd sędziego na stanowisku sędziego w wyznaczonym miejscu służbowym (siedzibie), dysponują środkami finansowymi umożliwiającymi wypłatę uposażeń sędziom tego sądu. Również art. 100 § 3 p.u.s.p. zawiera jedyny ustawowy mechanizm zmiany wysokości pobieranego uposażenia przez sędziów w stanie spoczynku, które jest waloryzowane w terminach i w wysokości stosownie do zmian wynagrodzeń zasadniczych sędziów czynnych zawodowo, co oznacza, że wynagrodzenie pobierane na innym stanowisku niż stanowisko sędziego czynnego zawodowo nie stanowi podstawy ustalenia lub zmiany wysokości uposażenia sędziego w stanie spoczynku.

Przywołane w sprawie „profesorskie” opinie nie mają waloru dowodów, które dotyczą faktów mających dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie (art. 227 k.p.c.). Przedmiotowe opinie nie są faktami, ale zawierają prywatnie wyrażone interpretacje wymienionych w nich przepisów prawa, które nie wiążą sądów przy orzekaniu. W ocenie Sądu Najwyższego, opinie te ani oparte na nich „precedens” przyznania sędziemu w stanie spoczynku wyższego uposażenia, wyliczonego według składników wynagrodzenia pobieranych na stanowisku zastępcy Rzecznika Interesu Publicznego, nie usprawiedliwiają kontynuowania praktyk, które nie mają oparcia w poddanych analizie przepisach Konstytucji i ustawowej pragmatyki sędziowskiej. W

tym zakresie można jedynie zasygnalizować, że wyższe wynagrodzenie sędziego delegowanego do pełnienia obowiązków sędziego lub czynności administracyjnych w innym sądzie, Ministerstwie Sprawiedliwości lub innej ustawowo wymienionej jednostce (art. 77 p.u.s.p.) wynika z możliwości uzyskiwania dodatków funkcyjnych lub specjalnych, które nie wchodzą do podstawy wyliczenia uposażenia sędziego w stanie spoczynku, natomiast wyższe wynagrodzenie zasadnicze sędziego delegowanego do sądu wyższego przysługuje wyłącznie „na pozostały okres delegacji” w takim sądzie (art. 77 § 5 p.u.s.p.), które to delegowanie i prawo do wyższego wynagrodzenia zasadniczego kończy się także z dniem przejścia sędziego w stan spoczynku. Wyklucza to możliwość uzyskania wyższego uposażenia w stanie spoczynku przez sędziego delegowanego do sądu wyższego, który pobierając okresowo wyższe wynagrodzenie zasadnicze („na pozostały okres delegacji”), przechodzi lub zostaje przeniesiony w stan spoczynku, z uposażeniem w stanie spoczynku wyliczonym według wysokości wynagrodzenia zasadniczego oraz dodatku za wysługę lat, przysługujących na ostatnio zajmowanym stanowisku sędziego określonego sądu, w którym miał wyznaczone stałe miejsce służbowe (siedzibę), z zaliczeniem do wysługi lat wszystkich okresów pełnienia służby sędziowskiej, także w okresie delegacji w sądzie „wyższym”.

Mając powyższe analizy na uwadze Sąd Najwyższy uznał, że sędziemu przechodzącemu w stan spoczynku w okresie powołania (mianowania) na stanowisko Rzecznika Interesu Publicznego nie przysługiwało uposażenie w wysokości 75% wynagrodzenia zasadniczego i dodatku za wysługę lat, pobieranych na tym stanowisku (Rzecznika Interesu Publicznego) i dlatego rozstrzygnął zagadnienie prawne jak w sentencji podjętej uchwały.

=====